

ÖĞRETMEN ADAYLARINDA TEMEL PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARIN DOYUMU VE İYİ OLMA *

Zeynep CİHANGİR-ÇANKAYA **

Öz

Araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının öznel iyi olma ve psikolojik ihtiyaçlarının doyurulma düzeylerini cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırmak ve öznel iyi olma ile temel psikolojik ihtiyaçların doyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada 240 son sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Araştırmada öğrencilerin öznel iyi olma düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Özerklik ve yeterlik ihtiyaçlarının doyumu cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermezken, ilişkili olma ihtiyacının doyumu kızların lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Araştırmada temel psikolojik ihtiyaçların doyumunun, iyi olmanın önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Temel psikolojik ihtiyaçlar, ihtiyaç doyumu, öznel iyi olma.

Abstract

The aim of this research was to compare university students' subjective well-being and satisfaction level of psychological needs according to gender to and investigate the relationship between subjective well-being and satisfaction level of basic psychological needs. 240 university students participated in this research. There was no significant difference between subjective well-being, autonomy and competence needs satisfaction level of the students by gender. But there is significant difference about relatedness needs level for the women. It was find out that satisfaction of basic psychological needs was a significant predictor of well-being.

Keywords: Basic psychological needs, needs satisfaction, subjective wellbeing.

* Bu çalışma 15. Ulusal Eğitim Bilimleri kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma adresi: **Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, İZMİR, zeynepcankaya@hotmail.com

Canlı varlıkların yaşayabilmesi için, organizmada beden ısısı, oksijen, su ve kandaki şeker oranı gibi öğelerin belirli sınırlar içinde tutulması gerekir. Organizma, değişen çevre koşulları içinde, kendi iç koşullarını kontrol altında tutmak ve fizyolojik dengesini korumak zorundadır. Organizma için en elverişli yaşam koşullarının kendiliğinden devamını sağlayan mekanizma, homeostatik mekanizmadır. Homeostatik denge durumunun bozulması, bir eksiklik, bir ihtiyaç olarak duyurulur ve bu durum organizmada iç gerginlik yaratır. Bu eksikliğin duyulmasına ihtiyaç denilmektedir (Baymur, 1994). Diğer bir deyişle organizmada oluşan dengesizlik ihtiyacı oluşturmaktadır (Öztürk, 2001). İhtiyaç, bireyin fizyolojik ve sonradan kazanılan herhangi bir eksikliği ya da yetmezliği olarak da tanımlanabilir (Morgan, 1984). İhtiyacın hissedilmesine neden olan gerginlik, ihtiyacın doyurulmasıyla ortadan kalkmakta ve bir tatmin duygusu yaşanmaktadır (Fromm, 1994).

Tarihsel olarak bakıldığında ihtiyaçların farklı bakış açılarıyla ele alındığı görülmektedir. İhtiyaçları ele alan her bir yaklaşım, insanların davranışlarının altında yatan ihtiyaçların neler olduğunu incelemektedir. Bu yaklaşımlardan birisi, Maslow'un ihtiyaçlara ilişkin görüşleridir. Maslow'un ihtiyaçlar kuramına göre, nasıl tüm ağaçların güneşe, suya ve çevreden edinecekleri besinlere ihtiyacı varsa, tüm insanların da kendi çevrelerinden edinecekleri güvenliğe, sevgiye ve statüye ihtiyacı vardır. Her insan bu ihtiyaçlarını kendi amaçları doğrultusunda, kendine özgü bir biçimde doyurmaktadır (Maslow, 1968). Diğer bir ifadeyle insanlar dünyaya bu ihtiyaçlarla donatılmış olarak gelmekte ve onları davranışları yoluyla doyumayı öğrenmektedirler (Schultz ve Schultz, 1997).

Başka bir yaklaşım, Murray'ın ihtiyaçlara ilişkin görüşlerinden oluşmaktadır. Murray ihtiyacı memnuniyetimizi artırma veya memnun edici olmayan durumu değiştirme gibi durumlarda, algılarımızı ve davranışlarımızı organize eden güç olarak ele almaktadır (Hall ve Lindzey, 1985). Murray kişilik değerlendirmesinde kullandığı ihtiyaç kavramını, biyolojik ya da psikolojik olabilen, giderilmesi gereken bir gerginlik durumu olarak tanımlamaktadır. Bir ihtiyaç yeme-içme gibi içsel süreçleri içerebildiği gibi, çevrenin etkisiyle de oluşabilmektedir (Schultz ve Schultz, 1997). Başarma, uyarılık, düzen, gösteriş, özerklik, yakınlık, duyguları anlama, ilgi görme, başatlık, kendini suçlama, şefkat gösterme, değişiklik, sebat, cinsellik, saldırganlık, alçalma, acıdan kaçınma, aşağılanmaktan kaçınma, oyun, anlaşılma olmak üzere yirmi adet ihtiyaç tanımlamıştır (Hall ve Lindzey, 1985). Her bir ihtiyaç belirli bir duyguyla nitelenmekte ve belli bir davranışın ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu davranışlar aracılığıyla da ihtiyaçlar doyurulmaktadır. İhtiyaçların

doyumunda çevre önemli bir rol oynar. Benzer bir biçimde Maslow'un da belirttiği gibi çevre, ihtiyaçların doyumunu kolaylaştırır ya da zorlaştırır. Murray'a göre bireyin doyurulmayan ihtiyaçları öncelik kazanmakta ve onun davranışlarını yönlendirmektedir. Bu açıdan Maslow'un görüşleriyle benzerlik göstermektedir. Maslow da doyurulmayan ihtiyaçların merkezi bir öneme sahip olduğunu, ihtiyaç ancak bir miktar doyurulduktan sonra diğer bir ihtiyaca geçildiğini ifade etmektedir.

Glasser'in, seçim/kontrol teorisi kapsamında ihtiyaçlara ilişkin de görüşleri bulunmaktadır. Glasser'e göre tüm insanlar benzer fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlara sahiptir. İhtiyaçlar kültüre, cinsiyete, yaşa, ırka göre değişmez. Bireyler aynı ihtiyaçlara sahip olsalar da ihtiyaçlarını doyurma biçimleri, yetenekleri, becerileri farklılık gösterir (Glasser, 1965). Bireylerin doğuştan sahip oldukları ihtiyaçlar; yaşamını sürdürme, sevgi, güç, eğlence ve özgürlüktür. Bireyler belli bir anda ihtiyaçlarını en çok karşılayacak davranışı seçmektedirler. Farkında olarak ya da olmayarak, ihtiyaçlarını karşılayan hedefe yönelmektedirler (Glasser, 1992). Glasser (1965)'e göre bireylerin yaşadıkları problemler temel ihtiyaçlarını tam olarak doyuramamalarından kaynaklanmaktadır. Bireyler sevgi-güç ihtiyaçlarını tam olarak doyurduklarında, yaşadıkları problemler ve problemlere bağlı belirtiler kaybolur.

Glasser ve Maslow'un görüşleri, sevgi ihtiyacını temel ihtiyaçlardan birisi olarak kabul etmeleri, ihtiyaçların doğuştan geldiğini, dolayısıyla evrensel olduğu ifade etmeleri açısından benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda her iki kuramcı da bireyin çevresinde bulunan kişilerin bireye özgürlük tanınmasının ve seçme hakkı vermesinin, bireylerin ihtiyaçlarını doyurmasını kolaylaştıracağını vurgulamaktadır. İhtiyaç doyumu Glasser'e göre problemlerin azalmasını ve Maslow'a göre, sağlıklı bir gelişimi mümkün kılmaktadır.

Psikolojik ihtiyaçları ele alan başka bir yaklaşım ise öz-belirleme kuramının ihtiyaçlara ilişkin görüşlerinden oluşmaktadır. Bu araştırma da öz-belirleme kuramına dayanmaktadır. Öz-belirleme kuramında temel psikolojik ihtiyaçlar özerklik, yeterlik ve ilişkili olma olarak üç tanedir. Kurama göre bu ihtiyaçların doyurulması bireylerin büyümeleri, bütünleşmeleri, gelişimleri, ruh sağlıkları ve iyi olmaları için gereklidir (Ryan ve Deci, 2000a; Andersen, 2000).

Bu ihtiyaçlardan özerklik, bireyin kendi eylemlerini başlatması ve seçim yapması olarak ele alınmaktadır (Andersen, 2000; Williams, Grow, Freedman, Ryan ve Deci 1996). Diğer bir deyişle, bireyin kendi davranışlarını tamamıyla kabul etmesi, onaylaması ve davranışlarının arkasında durmasıdır (Deci, Ryan, 1985a; 2000). Özerklik ihtiyacı, kişinin etkinliklerini kendisinin yönlendirmesini

sağlamaktadır (Reis, Sheldon, Gable, Roscoe ve Ryan, 2000). Özerkliğin diğer üç psikolojik ihtiyaç arasında daha çok öneme sahip olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Deci ve Ryan, 1985b; Ryan, 1995).

Yeterlik ihtiyacı, bireyin çevresini iyi bir şekilde etkileme isteği (Kowal ve Fortier, 1999) ve çevreyle etkili bir biçimde etkileşimde bulunma kapasitesidir (Deci ve Ryan, 1985a). Bireyin çevreyle etkileşiminin, öğrenmelerinin ve gösterdiği uyumun toplamıdır (Deci ve Ryan, 1985a). İstenilen sonuçlara ulaşmada etkili olmak (Reis ve ark.,2000) ve çevreyle başederken kendini yeterli hissetmektir (Ingledeu, Markland ve Sheppard, 2004). Yeterlik duygusunu yaşayan bireyler, amaçlarına başarılı bir şekilde ulaşacaklarına inanmaktadırlar (Williams, Gagne, Ryan ve Deci, 2002).

İlişkili olma ihtiyacı bireyin başkaları ile bağlantılı olma ihtiyacıdır. İçinde bulunduğu sosyal çevrede ait olma duygusunu yaşamasıdır (Kowal ve Fortier, 1999) ve insanlara özen göstermektir (Connell, 1986). İlişkili olma ihtiyacı karşılıklı saygıyı, özeni ve başkalarına ilişkin güven duygusunu gerektirmekte ve duyarlılığı, sıcaklığı ve duygusal kabulü içermektedir (Andersen, 2000). Bu ihtiyaç, bireyin yaşamındaki önemli kişilerle yakın ve bağlantılı olmasını (Reis ve ark.,2000) ve ilişkilerinde desteği ve doyumunu hissetmesini (Ingledeu, Markland ve Sheppard, 2004) sağlamaktadır.

Psikolojik ihtiyaçların doyumunu öznel iyi olma üzerinde etkiye sahiptir. Bireyin iyi olma durumunun günden güne, zamandan zamana ve mekândan mekâna nasıl değişiklikler gösterdiğini araştıran çalışmalar bulunmaktadır. Bireyin iyi olma durumundaki bu farklılaşma, bireyin günlük yaşamında temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamadığıyla açıklanabilir (Ryan,1995; Sheldon ve Kasser, 1995). Öz-belirleme kuramında özerklik, yeterlik ve ilişkili olma olarak ifade edilen temel psikolojik ihtiyaçlar, bireylerin amaçlarına ulaşmaları için çabalamalarını, tam olarak fonksiyonda bulunmalarını ve iyi olma düzeylerinin yükselmesini sağlamaktadır. Temel ihtiyaçların doyurulmasını destekleyen sosyal çevreler ve bireysel farklılıklar bulunurken; özerkliğin, yeterliğin ya da ilişkili olmanın engellenmesi güdülenme düzeyinin düşmesine, performans düşüklüğüne ve iyi olmada azalmaya neden olmaktadır (Deci ve Ryan, 2000).

Yaşam bütün olarak değerlendirildiğinde, yaşamdan alınan doyum öznel iyi olma olarak ifade edilmektedir. Bireylerin ve içinde buldukları çevrelerin özellikleri onların iyi olma düzeylerinde farklılıklara yol açmaktadır. Öznel iyi

olmanın nedenleri evrensel olmamakla birlikte öznel iyi olmayı etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Kişilik, öznel iyi olmayı doğrudan etkileyen içsel bir faktördür. Pek çok çalışma kişiliğin iyi olma üzerindeki etkisine odaklanmıştır (Diener, Oishi, Lucas, 2003). Örneğin, David, Green, Martin ve Suls (1997) yaptıkları çalışmada kişilik özelliklerinin ve günlük yaşam olaylarının, günlük ruh hâli üzerinde bağımsız etkileri olduğunu göstermişlerdir. DeNeve ve Cooper (1998)'ın yaptıkları araştırmada kişiliğin yaşam doyumu ile mutluluğu güçlü bir şekilde yordadığı saptanmıştır. Mutlu insanların dört temel kişilik özelliğini sergilediği ifade edilmektedir. Bunlar saygı, kişisel kontrol duygusu, iyimserlik ve dışadönüklüktür. Özellikle bireyselliğin baskın olduğu batı kültürlerinde, bireylerin çoğunun kendisinden memnun olduğu ve kendisini ortalama bir bireyden daha zeki, sağlıklı ve ahlaklı bulduğu görülmüştür (Myers ve Diener, 1995).

Başkalarıyla kurulan ilişkiler de iyi olma üzerinde etkiye sahiptir. Başkalarıyla doyum verici kişiler arası ilişkiler kuran kişilerin kurmayanlara göre daha mutlu ve sağlıklı olduğu bilinmektedir. Samimiyet, paylaşma, beraber hoşlanılan etkinlikler yapma, çatışmadan kaçınma gibi farklı etkileşim biçimleri, bireylerin birbirlerine ilişkin yakınlığına farklı katkılarda bulunmaktadır (2000).

Kültür, bireyin toplumun bir üyesi olarak edindiği bilgilerin, gelenek ve göreneklerin yanında yetenekleri, becerileri, değerleri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir kavramdır. Paylaşılan kültürel değerler, bireylerin psikolojik fonksiyonlarında ve özellikle duygusal yaşantılarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda kültür iyi olma üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Bireyci kültürler, bireyin bağımsızlığını güçlendirir ve içsel yaşantılarına odaklanır, duyguların ifade edilmesini destekler ve tüm bunlar bireylerin iyi olma düzeylerine katkıda bulunmaktadır (Schimmack ve ark., 2002). Bununla beraber bireyci kültürlerde bireyler kendi ilgi ve isteklerini yaşamlarına daha çok geçirebilmekte, tam olarak fonksiyonda bulunabilmektedirler. Bu nedenlerden dolayı bireyci kültürlerde öznel iyi olma düzeyleri daha yüksektir (Diener, Suh ve Oishi, 1997). Buna karşılık toplulukçu kültürlerde kişisel amaçlar önemli değildir; bireylerin yaşamlarına yön veren toplumun normlarıdır. Bu kültürlerde grubun işlevselliği vurgulanmakta ve bireysel güdüler, duygular ikinci planda kalmaktadır. Toplulukçu kültürlerin bu özellikleri, bireylerin iyi olma düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir (Diener, Suh ve Oishi, 1997; Schimmack ve ark., 2002).

Eğitim bireylerin amaçları doğrultusunda ilerleme sağlamalarına, çevrelerindeki değişikliklere kolayca uyum yapmalarına olanak verdiğinden mutluluğu artırıcı rol oynamaktadır (Diener, Suh ve Lucas, 1999). Bununla birlikte eğitim, isteklerin ve beklentilerin artmasına neden olabilmektedir. Ayrıca bireyler aldıkları eğitim nedeniyle yeni ve farklı değerlere yönelebilmekte, ancak bu değerler içinde yaşadıkları toplum tarafından kabul görmediğinde mutsuz olabilmektedirler. Dolayısıyla eğitim, gelir, statü, kültürel değerler, yaşam tercihleri gibi değişkenlerle beraber anlam kazanmakta ve eğitim bu değişkenler aracılığıyla öznel iyi olma üzerinde etkili olmaktadır (Yetim, 2001).

Gelir bireylerin amaçlarına ulaşmalarını sağlayacak bir kaynak olduğundan dolayı öznel iyi olmanın önemli bir belirleyicisidir. Gelir artışı, bir yandan sağladığı imkanlarla bireylerin mutluluk düzeylerinin artmasına neden olurken, bir yandan da önceki ilişkilerinin bozulmasına, mevcut yaşam şartlarının değişmesine yol açarak bireylerin mutluluk düzeylerini düşürmektedir (Diener, Suh ve Lucas, 1999). Parayla ilişkili değerlerin de yaşamın merkezinde yer alması, bireylerin iyi olmalarıyla ve ruh sağlıklarıyla olumsuz bir ilişki göstermektedir (Kasser ve Ryan, 1993).

Dinden etkilenen düşünce biçimleri bireylerin duygularına yön verebilmekte ve onların iyi olma düzeylerini etkileyebilmektedir. Örneğin bazı dinsel öğretiler bireylerin hoş olmayan duygularını engelleyebilmektedir (Diener, Suh ve Oishi, 1997). Yapılan bir çalışmada, derin dinsel bağlılığı olan, engelli bir çocuğa sahip annelerin depresyondan daha az etkilendikleri ve yaşamdan daha fazla haz aldıkları; dinsel kader anlayışına sahip bireylerin ise, boşanma, işsizlik gibi durumların üstesinden daha rahatlıkla geldikleri bulunmuştur (Myers ve Diener, 1995).

Psikolojik ihtiyaçların doyumu da bireylerin iyi olma düzeylerini etkilemektedir. İhtiyaçların doyumunda çevresel koşulların önemli olduğunu vurgulayan öz-belirleme kuramında önemli bir nokta, temel psikolojik ihtiyaçların evrensel olarak kabul edilmesidir. Temel psikolojik ihtiyaçlar; cinsiyetleri, grupları ya da kültürleri ne olursa olsun tüm insanları ilgilendirmektedir. Eğer bireyler bu ihtiyaçlarını doyurabilirlerse, tam olarak fonksiyonda bulunabilirler ve gelişim gösterebilirler. Ancak ihtiyaçların doyumu engellenirse, bireylerin ruh sağlıkları bozulur ve tam olarak fonksiyonda bulunamazlar (Deci ve Ryan, 2002, Williams, Cox, Hedberg ve Deci, 2000). İhtiyaçların doyurulma düzeyi, doğrudan insanların iyi olma düzeyleri ile ilişkilidir (Buunk ve Nauta, 2000; Ryan ve Deci, 2000b; Deci ve ark., 2001).

Bu araştırmada iyi olmayı etkileyen faktörler birisi olan temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ele alınmıştır. Bu araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının öznel iyi olma düzeylerini ve psikolojik ihtiyaçlarının doyumunu cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırmak ve öznel iyi olma ile temel psikolojik ihtiyaçların doyumu arasındaki ilişkiyi incelenmektedir. Temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve iyi olma arasındaki ilişkiyi ele alan birkaç çalışma bulunmaktadır (Cihangir-Çankaya, 2005). Böyle bir çalışmanın öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilmesi, öğretmen yetiştiren kurumlar için önemli bilgiler sağlayabilecektir. Öğretmen adaylarının iyi olma düzeylerinin yükseltilmesi, onların mesleki verimlerini olumlu etkileyecektir. Çalışmanın aynı zamanda yüksek öğretimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri için de önemli bulgular sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Grubu

Gazi Eğitim Fakültesinin Fen Bilgisi Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Biyoloji Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği, Resim-iş Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Bilgisayar Öğretimi ve Teknoloji Eğitimi Bölümlerinden toplam 240 son sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Örneklemin % 31.7'si erkek, %68.3'ü kızdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmen adaylarına ait kişisel bilgileri elde etmek amacıyla öznel iyi olma değişkeni "Öznel İyi Oluş Ölçeği" (Tuzgöl, 2004) ile ölçülmüştür. Ölçeğin madde toplam korelasyonları .32 ile .63 arasında değişmektedir. Yapılan çalışmalarda ölçeğin 12 faktörlü olmasının yanında genel bir faktöre sahip olduğu anlaşılmıştır. Ölçeğin ayırt edici geçerliği için alt-üst % 27'lik grup karşılaştırması yapılmıştır. Sonuç olarak, gruplar arasında .01 hata düzeyinde önemli fark bulunduğu gözlenmiştir. Ölçeğin ölçüt geçerliği kapsamında İyi Oluş Ölçeği ile Beck Depresyon Envanteri arasında .01 düzeyinde, -.70 değerinde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliği iki yolla saptanmıştır. İlk olarak ölçeğin Cronbach Alfa güvenirliği hesaplanmış ve güvenirlik katsayısı .93 olarak bulunmuştur. İkinci olarak test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Ölçek 39 kişilik bir gruba iki hafta ara ile iki kez uygulanmış ve korelasyon katsayısı .86 olarak bulunmuştur.

İhtiyaç doyumu değişkeni ise, öz-belirleme kuramının (self-determination theory) (Deci ve Ryan, 1985b) temel kavramlarından olan psikolojik ihtiyaçların ölçümünde kullanılan, orijinali ABD’de aynı araştırmacılar tarafından geliştirilen (1991), Bacanlı ve Cihangir-Çankaya (2003) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılan “İhtiyaç Doymu Ölçeği” ile ölçülmüştür. Ölçeğin üç faktörlü yapının geçerli olup olmadığı “doğrulayıcı faktör analizi” yöntemiyle belirlenmiştir. Modelin uyum istatistikleri; RMSEA: 0.07, GFI: 0.86, AGFI: 0.82, CFI: 0.82, NNFI: 0.80 şeklindedir. Elde edilen faktör yükleri .30 ile .77 arasında değişmektedir ve bütün değerler istatistiksel olarak anlamlıdır. Ölçeğin ayırt edici geçerliği çalışmasında alt-üst % 27’lik grup karşılaştırması yapılmıştır. Elde edilen t testi değerlerinin 3.964 ile 11.454 arasında değiştiği ve tüm maddelerin .000 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçeğin ölçüt geçerliği kapsamında, İhtiyaç Doymu Ölçeğinin özerklik alt boyutu ile Sosyotropi-Otonomi Ölçeğinin Otonomi Alt Ölçeği arasında .19, yeterlik alt boyutu ile Genelleştirilmiş Öz-yetki Beklentisi Ölçeği arasında .50 ve ilişkili olma alt boyutu ile Ucla Yalnızlık Ölçeği arasında ise -.70’lik bir ilişki bulunmuştur.

Ölçekler araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılarak sınıf ortamında tek oturumda uygulanmıştır. Ölçeğe ilişkin olarak sorulan sorular araştırmacı tarafından cevaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde; iyi olma ve ihtiyaç doyumu değişkenlerindeki cinsiyet farklılıklarını ortaya koymak için “Bağımsız Örneklem Grupları için t Testi”, yordayıcı değişkenlerin (özerklik ihtiyacı, yeterlik ihtiyacı ve ilişkili olma ihtiyacı) bağımlı değişken (iyi olma) üzerindeki etkisini belirlemek için ise “Çoklu Regresyon Analizi” kullanılmıştır. Verilerin analizi bilgisayar ortamında, SPSS 11.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Araştırmada öncelikle iyi olma ve ihtiyaç doyumu değişkenleri cinsiyet değişkeni açısından incelenmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin iyi olma değişkenine ilişkin puan ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Cinsiyete Göre İyi Olma Değişkeninin Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları, t Değerleri ve Anlamlılık Düzeyleri

	Cinsiyet	n	X	S	t	p
İyi Olma	Kız	164	175.32	23.16	.178	.859
	Erkek	76	175.91	24.77		

Tablo 1’de görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları birbirine çok yakındır. Yapılan t testi sonucunda bu iki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgu öğrencilerin iyi olma düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini, iyi olma ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermektedir.

Kız ve erkek öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçların doyumu değişkenine ilişkin puan ortalamaları, standart sapmaları ve t değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Cinsiyete Göre Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumunun Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları, t Değerleri ve Anlamlılık Düzeyleri

	Cinsiyet	n	X	S	t	p
Özerklik	Kız	164	37.70	6.42	.06	.952
	Erkek	76	37.64	7.76		
Yeterlik	Kız	164	83.35	7.18	.78	.432
	Erkek	76	83.62	7.34		
İlişkili Olma	Kız	164	44.87	6.61	2.19	.02*
	Erkek	76	42.80	7.21		
Toplam İhtiyaç	Kız	164	113.95	14.49	1.24	.214
Doyumu	Erkek	76	111.27	17.51		

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin özerklik ve yeterlik ihtiyaçları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermezken, ilişkili olma ihtiyaçları kızların lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu bulgular özerklik ve yeterlik ihtiyaçlarıyla cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını, ilişkili olma ihtiyacı ve cinsiyet arasında ise anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, özerklik ve yeterlik ihtiyaçları her iki cinsiyette eşit olarak doyurulurken, kız öğrencilerin ilişkili olma ihtiyaçlarının daha çok doyurulduğu söylenebilir.

Öğrencilerin iyi olma ve ihtiyaç doyumu ölçeklerinden aldıkları puanların korelasyonları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Öğrencilerin İyi Olma ve İhtiyaç Doyumu Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Korelasyonları

Değişkenler	İyi Olma	Özerklik	Yeterlik	İlişkili Olma
İyi Olma		.760*	.610*	.625*
Özerklik			.593*	.537*
Yeterlik				.463*

*p <.01

İyi olma ile özerklik, yeterlik, ilişkili olma değişkenleri arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre ihtiyaç doyumu düzeyi arttıkça iyi olma düzeyinin yükseldiği; ihtiyaç doyumu düzeyi azaldıkça iyi olma düzeyinin düştüğü söylenebilir.

Çoklu regresyon analizi uygulamasında yordayıcı değişkenler (özerklik ihtiyacı, yeterlik ihtiyacı ve ilişkili olma ihtiyacı) ve bağımlı değişken (iyi olma) arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu ve puanların normal dağılıma sahip olduğu görülmüştür. Yordayıcı değişkenler olarak ele alınan İhtiyaç Doyumu Ölçeği’nin alt ölçeklerinin iyi olmayı yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

İyi Olmanın Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kismi r
Sabit	41.088	6.677	-	6.153	.000	-	-
Özerklik	1.769	0.176	0.506	10.052	.000	0.760	0.548
Yeterlik	0.870	0.223	0.187	3.903	.000	0.610	0.246
İlişkili Olma	0.918	0.157	0.267	5.832	.000	0.625	0.355
R= 0.840		R ² = 0.650					
F (1,238)= 441.210		p = .000					

Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, ihtiyaç doyumu değişkenlerinin birlikte iyi olmayla yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. Değişkenler iyi olmadaki varyansın % 65'ini açıklamaktadır. Modele ilişkin F değeri anlamlı bir değer vermektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre, yordayıcı değişkenlerin iyi olma üzerindeki görece önem sırası: özerklik, ilişkili olma, yeterlik ihtiyaçları biçimindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde, tüm yordayıcı değişkenlerin iyi olma için anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma öğretmen adaylarının öznel iyi olma düzeylerini ve temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumunu, cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırmak ve öznel iyi olmayla temel psikolojik ihtiyaçların doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin öznel iyi olma düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. İlgili literatürde iyi olma düzeylerinin cinsiyet farklılıkları açısından incelendiği çalışmalarda farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Wood, Rhodes ve Whelan (1989) tarafından yapılan çalışmada iyi olma değişkeninin göstergeleri olarak yaşam doyumu, mutluluk, olumlu duygulanım ve genel iyi olma (diğer değişkenleri de ele alan genel bir değişken) alınmıştır. Araştırmada kadınların yaşam doyumu ve mutluluk düzeyleri erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Olumlu duygulanım değişkeni açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu bulgulardan farklı olarak kadınların üzüntüler ve olumsuz yaşam olayları karşısında daha duyarlı, hassas davrandıklarını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Diener, Sandvik ve Larsen, 1985; Fujita, Diener ve Sandvik, 1991). Benzer bir biçimde Zhang ve Leung (2002) tarafından yapılan

çalışmada da erkeklerin yaşam doyumları kadınlarınkinden daha yüksek bulunmuştur.

Temel psikolojik ihtiyaçlardan özerklik ve yeterlik ihtiyaçları cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermezken, ilişkili olma ihtiyacı kızların lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Araştırmanın bu bulguları ilgili literatürle tutarlılık göstermektedir. Harvey ve Retter (2002) tarafından yapılan çalışmada özerklik ihtiyacının cinsiyet açısından farklılık göstermediği, kız çocukların sevgi ve ait olma ihtiyaçlarının ise erkek çocuklardan anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer bir biçimde kadınların kişilerarası ilişkiler ihtiyacının erkeklerden daha fazla olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Chiu, 1990; Greeley ve Tinsley, 1998; Lang-Takac ve Osterweil, 1992). İlişkili olma ihtiyacındaki cinsiyet farklılıklarının cinsiyet rollerindeki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülebilir. Cinsiyet rollerindeki farklılıklar kızların ve erkeklerin tutum, beceri ve inançlarını etkilediğinden, sosyal davranışlarda ve duygularda cinsiyet farklılıklarına neden olmaktadır (Wood, Rhodes ve Whelan, 1989). Kızların kişilerarası ilişkilere daha çok eğilimli ve grup tartışmalarında daha arkadaşça ve uyuşmaya yönelimli olmaları (Yaşın-Dökmen, 2004) ilişkili olma ihtiyaçlarını daha fazla doyumalarını sağlıyor olabilir.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu, her bir temel psikolojik ihtiyacın doyumunun iyi olmanın anlamlı birer yordayıcısı olduğudur. İlgili literatür incelendiğinde araştırmanın bu bulgusuyla tutarlı sonuçların olduğu görülmektedir. Öz-belirleme kuramı çerçevesinde yapılan araştırmalar özerklik, yeterlik ve ilişkili olma olarak adlandırılan üç temel psikolojik ihtiyacın doyumunun, iyi olma düzeyini belirlediğini göstermektedir (Buunk ve Nauta, 2000; Cihangir-Çankaya, 2005; Deci ve Ryan, 2000; Deci ve ark., 2001; La Guardia, Ryan, Couchman ve Deci, 2000; Reis ve ark.,2000). Öz-belirleme kuramında iyi olma doğrudan temel psikolojik ihtiyaçların işlevi olarak görülmekte (Reis ve ark.,2000) ve temel psikolojik ihtiyaçların doyumunun iyi olma ile güçlü ve anlamlı bir ilişki gösterdiği belirtilmektedir (Sheldon ve Elliot, 1999). Board, Deci ve Ryan (1998), çalışanların özerklik, yeterlik ve ilişkili olma ihtiyaçlarının doyumunun onların işyerindeki performanslarını ve iyi olma düzeylerini artırdığını bulmuşlardır. Psikolojik ihtiyaçların karşılanmaması ise bireylerin hasta olmalarına, stres yaşamalarına ve yabancılaşma yaşamalarına neden olmaktadır (Ryan ve Deci, 2000a).

Araştırma sonuçlarına göre, iyi olmanın en güçlü yordayıcısı özerklik ihtiyacıdır, daha sonra ilişkili olma ve yeterlik ihtiyaçları gelmektedir. Özerklik ihtiyacı, kişinin etkinliklerini kendisinin yönlendirmesini sağlamaktadır (Reis ve

ark., 2000). İlgili literatürde özerkliğin diğer üç psikolojik ihtiyaç arasında daha çok öneme sahip olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Deci ve Ryan, 1985b; Ryan, 1995). Ayrıca Reis ve ark. (2000) tarafından yapılan çalışmada da her bir psikolojik ihtiyacın iyi olma düzeyi üzerinde bağımsız bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Deci ve Ryan (2000)'a göre ihtiyaç doyumundaki dalgalanmalar doğrudan iyi olmadaki dalgalanmaları yordamaktadır.

Sonuç olarak araştırmada elde edilen bulgular öğretmen adaylarının ihtiyaç doyumlarının, onların iyi olma düzeyini etkilediğini göstermektedir. Bireylerin ihtiyaçlarının doyumu, onları destekleyici bir çevre ile mümkündür. Bu bağlamda öğretmen yetiştiren kurumların öğretmen adaylarının ihtiyaç doyumlarını destekleyici bir ortam yaratmaları önemlidir. Öz-belirleme kuramı çerçevesinde yapılan çalışmalar genel olarak, özerklik destekleyici ile kontrol edici ortamlara odaklanmaktadır (Deci ve Ryan, 1987).

Kontrol yönelimi, dışsal ödüllere, cezalara ya da başkalarının beklentilerine göre hareket etmeyi sağlarken, öğrencilerde baskıya neden olmakta ve kaygı yaratmaktadır. Ayrıca onlar üzerinde kısa süreli etkili olmaktadır (Williams, Saizow, Ryan, 1999). Kontrol edilen bireylerin iyi olma ve güdülenme düzeyleri olumsuz etkilenmektedir (Ryan ve Deci, 2000b; Chirkov ve Ryan, 2001). Kontrolcü, cezalandırıcı ya da ihmal edici davranışların sergilendiği öğretim çevrelerinde, davranışlar özerk olarak düzenlenmemekte ve psikolojik ihtiyaçların doyumu daha az olmaktadır. Bu durum da gizli çatışmalara, kaygıya ve depresyona yol açmaktadır (Deci ve Ryan, 2000).

Kontrollü davranışların tersi olarak düşünülebilecek özerk davranış ise, bireyin benliğini yansıtan ve seçim duygusunu içeren davranıştır. Davranışlardaki özerk düzenlemeler seçim ve irade içermektedir (Williams ve ark., 2001). Bireylerin özerk davranabilmeleri için çevrelerindeki bireylerin özerkliği destekleyici davranmaları önemlidir. Özerkliği destekleyici olmak, bireylerin ilginç buldukları, önem verdikleri noktaları, kişisel fikirlerini önemsemeyi gerektirmektedir (Williams, Saizow ve Ryan, 1999). Bireylerin özerkliği için verilen çevresel destek içsel güdülenmeyi beslemekte, onların tüm potansiyellerini ortaya koymalarını sağlamakta ve kişisel isteklerine ulaşmalarını mümkün kılmaktadır (Andersen, 2000).

Kontrol edici olmak yerine, özerkliği destekleyici olan öğretmenlerin, öğrencilerin iyi olma ve güdülenme düzeyleri üzerindeki etkilerinin incelendiği bir araştırmada, özerkliği destekleyici öğretmen tavırlarının öğrencilerin benlik saygıları

ve yeterlik algıları ile olumlu ilişkisi olduğu ortaya konulmuştur (Ginsburg ve Bronstein, 1993). Görüldüğü gibi öğretmen adaylarının özerkliğini destekleyici eğitim ortamlarının yaratılması onların, özerklik, yeterlik ve ilişkili olma olarak adlandırılan temel psikolojik ihtiyaçlarını doyumalarını kolaylaştıracaktır. Böylece öğretmen adaylarının iyi olma düzeyleri yükselecektir. Kendisini iyi hissedene, yaşamdan doyum alan, mutlu öğretmenlerin de öğretim hizmetlerini daha etkili bir biçimde yerine getirmesini bekleyebiliriz.

Araştırmada elde edilen bulgular yükseköğretimde verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri için de önemlidir. Üniversite öğrencilerinin iyi olma düzeylerinin artırılması için, onların temel psikolojik ihtiyaçlarını doyurabilecekleri fırsatlar yaratmak yararlı olabilir.

Kaynaklar

- Andersen, S. (2000). Fundamental human needs: making social cognition relevant. *Psychological Inquiry*, 11 (4), 269-276.
- Bacanlı, H., Çankaya-Cihangir, Z. (2003). İhtiyaç doyum ölçeği uyarlama çalışması. *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresine Sunulmuş Bildiri*.
- Basabe, M., Thomson, T., Davidson, J. (2003). Cultural dimension, socioeconomic development, climate and emotional hedonic level. *Cognition And Emotion*, 16(1), 103-125.
- Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkilap Kitabevi.
- Buunk, B., Nauta, A. (2000). Why intraindividual needs are not enough motivation is primarily social, *Psychological Inquiry*, 11(4), 279-284.
- Chirkov, V., Ryan, R. (2001). Parent and teacher autonomy-support in russian and u.s. adolescents. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 32(5), 618-635.
- Cihangir-Çankaya, Z. (2005). *Öz-belirleme modeli: özerklik desteği, ihtiyaç doyumu, iyi olma*. Yayımlanmamış doktora tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Connell, J. (1986). Emotion and social interaction in the strange situation: consistencies and asymmetric influences in the second year. *Child Development*, 57(3), 733-746.
- David, J., Green, P. Martin, S., Suls, C. (1997). Differential roles of neuroticism, extraversion and event desirability for mood in daily life: an integrative

model of top-down and bottom-up influences. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 73, 149-159.

- Deci, E., Ryan, R. (1985a). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Deci E., Ryan, R. (1985b). The general causality orientations scale: self determination in personality. *Journal Of Research In Personality*, 19, 109-134.
- Deci E., Ryan, R., (1987). The support of autonomy and the control of behavior. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 53(6), 1024-1037.
- Deci, E., Ryan, R. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-269.
- Deci, E., Ryan, R., Gagne, M., Lronr, D., Usunov, J., Kornazheva, B. (2001). Need satisfaction, motivation and well-being in the work organizations of a former esatern bloc country: a cross-cultural study of self determination. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 27(8), 930-942.
- Deci, E., Ryan, R. (2002). *Self-Determination Theory*. İnternetten 08 Şubat 2002’de elde edilmiştir. [Http://Psych.Rochester.Edu/Sdt/Theory.Html](http://Psych.Rochester.Edu/Sdt/Theory.Html)
- Deneve, K., Cooper, H. (1998). The happy personality a meta analysis of personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124, 197-229.
- Diener, E., Sandvik, E., Larsen, R. J. (1985). Age and sex effects for emotional intensity. *Developmental Psychology*, 21, 542-548
- Diener, E., Suh, E., Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian Journal Of Clinical Psychology*, 24, 25-41.
- Diener, E., Suh, E., Lucas, E. (1999). Subjective well-being: three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Diener, E., Oishi, E., Lucas, E. (2003). Personality, culture and subjective well-being: emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review Of Psychology*. 54, 403-425.
- Fromm, E. (1994). *Özgürlükten kaçış*. Ankara: Öteki Yayınları.
- Fujita, F., Diener, E., Sandvik, E. (1991). Gender differences in dysphoria and well-being: the case for emotional intensity. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 61, 427-434.

- Ginsburg, G., Bronstein, P. (1993). Family factors related to children's interesting / extrinsic motivational orientation and academic performance. *Child Development*, 64, 1461-1474.
- Glasser, W. (1965). *Reality therapy*. New York: Harper & Row Publisher.
- Glasser, W. (1992). *The quality school: managing students without coercion*. New York : Harperperennial,
- Greeley, A.T., Tinsley, H. A. (1998). autonomy and intimacy development in college students: sex differences and predictors. *Journal Of College Student Development*, 29, 512-520.
- Hall, C., Lindzey (1985). *Introduction to theories of personality*. New York: John Wiley & Sons.
- Harvey, V.S., Retter, K. (2002). Variation of gender differences between children and adolescents on the four basic psychological needs. *International Journal Of Reality Therapy*, 21(2), 33-36.
- Inglewied, D., Markland, D., Sheppard, K. (2004). Personality and self-determination of exercise behaviour. *Personality And Individual Differences*, 36, 1921-1932.
- Kasser, T., Ryan, R. (1993). A dark side of the american dream: correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 65(2), 410-422.
- Kasser, T., Ryan, R. (1999). The relations of psychological needs for autonomy and relatedness to vitality, well- being and mortality in a nursing home. *Journal Of Applied Social Psychology*, 29(5), 935-954.
- Kowal, J., Fortier, M. (1999). Motivational determinants of flow: contributions from self-determination theory. *Journal Of Social Psychology*, 139(3), 355-369.
- La Guardia, Ryan, R., Couchman, C., Deci, E. (2000). Within-person variation a security of attachment: a self – determination theory perspective on attachment, need fulfillment and well – being. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 79(3), 367-384.
- Lang-Takac, E., Osterweil, Z. (1992). Separateness and connectedness: differences between the genders. *Sex Roles*, 27, 277-289.

- Liwei, Z., Jin-Pang, L. (2002). Moderating effects of gender and age on the relationship between self-esteem and life satisfaction in mainland Chinese. *International Journal Of Psychology*, 37(2), 83–91.
- Maslow, A. (1968). *Toward a psychology of being*. Princeton, N.J., Van Nostrand.
- Morgan, C. (1984). *Psikolojiye giriş*. (Çev. Hüsnu Arıcı ve Ark.) Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Myers, D. ve Diener, A. (1995). Who is happy?. *Psychological Science*, 6(1), 10-20.
- Öztürk, O. (2001). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Reis, H., Sheldon, K., Gable, S., Roscoe, J., Ryan, R. (2000). Daily well-being: the role of autonomy, competence and relatedness. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 26(4), 419-435.
- Ryan, R. (1995). Psychological needs and the facilitation of integrative processes. *Journal Of Personality*, 63 (3), 397-428.
- Ryan, R., Deci, E. (2000a). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Ryan, R., Deci, E. (2000b). The darker and brighter sides of human existence: basic psychological needs as a unifying concept. *Psychological Inquiry*, 11(4), 319-338.
- Schimmack, U., Radhakrishnan, P., Oishi, S., Dzokoto, V., Ahadi, S. (2002). Culture, personality ve subjective well-being integrating process models of life satisfaction. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 82(4), 582-593.
- Schultz, D., Schultz, S. (1997). *Theories of personality*. Pacific Grove : Brooks/Cole Pub.
- Sheldon, K., Kasser. (1995). Coherence and congruence: two aspects of personality integration. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 68, 531-543.
- Sheldon, K., Eliot, A. (1999). Goal striving, need satisfaction and longitudinal well-being: the self-concordance model. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 76(3), 482-497.
- Tuzgöl, M. (2004) . *Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Williams, G., Grow, V., Freedman, Z., Ryan, R., Deci, E. (1996). Motivational predictors of weight loss and weight-loss maintenance. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 70(1), 115-126.
- Williams, G., Saizow, R., Ryan, R. (1999). The importance of self-determination theory for medical education. *Academic Medicine*, 74(9), 992-995.
- Williams, G., Cox, E., Hedberg, V., Deci, E. (2000). Extrinsic life goals and health_risk behaviours in adolescents. *Journal Of Applied Social Psychology*, 30 (8), 1756-1771.
- Williams, G., Minicucci,D., Koudies,R., Levesque, C., Chirkov, V., Ryan, R., Deci, E. (2001). Self determination, smoking, diet and health.. *Health Education Research*. 17(5), 512-521.
- Williams, G., Gagne,M., Ryan, R., Deci, E. (2002). Facilitating autonomous motivation for smoking cessation. *Health Psychology*, 21(1), 40-50.
- Wood, W., Rhodes, N., Whelan, M. (1989). Sex differences in positive well-being: A consideration of emotional style and marital status. *Psychological Bulletin*, 106(2), 249-264.
- Yaşın-Dökmen, Z. (2004). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

*Summary***THE SATISFACTION OF BASIC PSYCHOLOGICAL NEEDS
AND SUBJECTIVE WELLBEING OF
TEACHER CANDIDATES****Zeynep CİHANGİR-ÇANKAYA****

Self-determination theory is an approach to human motivation and personality that uses traditional empirical methods while employing organismic meta-theory that highlights the importance of humans' evolved inner resources for personality development and behavioral self-regulation. Thus, its arena is the investigation of people's inherent growth tendencies and innate psychological needs that are the basis for their self-motivation and personality integration, as well as for the conditions that foster those positive processes.

Self-determination theory proposes that individuals strive to satisfy the basic psychological needs of autonomy, competence, and relatedness. Central to self-determination theory is the concept of basic psychological needs that are assumed to be innate and universal. According to the theory, these needs--the needs for competence, autonomy, and relatedness--must be satisfied for people to develop and function in healthy or optimal ways. Whether or not one is aware of "needing" autonomy, competence, or relatedness, one's access to them will impact upon one's tendencies toward growth and integration, and thus the experience of well-being and health. The need for autonomy refers to a sense of choice and volition in the regulation of behavior; the need for competence refers to a sense of effective interaction with the environment; and the need for relatedness concerns feeling connected to and cared about by others. The need for autonomy reflects an individual's desire to be a causal agent in his or her world, and if a behavior satisfies the need for autonomy, the individual feels a sense of personal choice, free will, and

Address for correspondence: **Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, İZMİR, zeynepcankaya@hotmail.com

ownership of his or her actions. The need for competence is satisfied through the pursuit of autonomously motivated behaviors that lead to perceptions of success and control of outcomes. The need for relatedness reflects innate desires to be supported by others and be supportive of others when engaging in behaviors.

The satisfaction of the basic needs will relate to psychological health, and will positively relate to well-being and negatively relate to ill-being. Accordingly, our research focuses on the link between, satisfaction of the basic psychological needs and the experience of well-being. The aim of this research was, compare to subjective well being and psychological needs satisfaction level by gender of university students who are the candidates of being a teacher and investigate of subjective well being and satisfaction level of basic psychological needs. It was hypothesized that satisfaction of each of the three basic psychological needs would have a unique contribution to levels of well-being. Furthermore, it was hypothesized that initial levels of need satisfaction would predict well-being.

A working group has been established in order that the model of self-determination can be tested. This working group has comprised of 240 students who are the candidates of being a teacher. Within the scope of this research, satisfaction with the basic psychological needs has been measured via “Needs Satisfaction Scale”, developed by Deci and Ryan (1991) and adjusted by Prof. Dr. Hasan BACANLI and Zeynep CIHANGIR-ÇANKAYA (2003) as “İhtiyaç Doyumu Ölçeği” into Turkish. The 21-item Basic Psychological Need Satisfaction Scale (General) assessed satisfaction of autonomy (7 items; e.g., I generally feel free to express my ideas and opinions), competence (6 items; e.g., People I know tell me I am good at what I do), and relatedness (8 items; e.g., I get along with people I come into contact with). Responses were made on a 7-point Likert-type scale, ranging from 1 (*not at all true*) to 7 (*very true*). Participants were given a standard set of instructions asking them to rate the scales according to how they generally felt in their life. Subjective well-being level of the participants has been measured via “Well-Being Scale” (Tuzgöl, 2004). The scale had 46 items and responses were made on a 7-point Likert-type scale.

In this research it has been studied on whether the factor of needs satisfaction influencing on well-being and compare to subjective well-being and psychological needs satisfaction level by gender of participants. With this aim, points of the scales applied to the working group have been calculated and data have been analyzed. For the analysis of data SPSS 10.0 is used. To determine whether each of the three needs

made a unique contribution to concurrent well-being outcomes, three multiple regression analyses were performed. Findings of the research are presented below:

1. There was no significant difference between subjective well-being, autonomy and competence needs satisfaction level of the participants by gender.
2. There was significant difference about relatedness needs level for the women.
3. The satisfaction of autonomy needs had the most powerful effect on prediction of well being. Relatedness and satisfaction of competence needs comes after that.
4. Satisfaction of individuals' basic psychological needs had positive influence on their level of well-being.

The present results support the prediction that need satisfaction would be associated with person's well-being. Satisfaction of individuals' basic psychological needs was significant predictor of well-being levels. Furthermore, the findings show that there was significant difference about satisfaction of relatedness needs for the woman.

In self-determination theory the social context can facilitate the satisfaction of these needs. Competence is facilitated by the provision of structure: the communication of realistic expectations, consistent consequences, and competence-relevant feedback. Autonomy is fostered by a context that provides autonomy support in the form of acknowledging the behavior's perspective, opportunity for initiative, and the provision of choice. Relatedness develops from the involvement of others in the context by their communication of interest in and enjoyment of the individual. The social context also can block the development of competence, autonomy, and relatedness by providing inconsistency or chaos, coercion, or neglect, respectively. To the extent that the social context supports these needs in an individual, that individual will be engaged within a particular context such as family, school, or work. Positive correlations between autonomy support and perceived cognitive competence and self-esteem are found. Autonomy-supportive classrooms increased in perceived competence and self-esteem. That's why for optimal psychological functioning and well-being the social context must support all three psychological needs. Future research might examine needs satisfaction in different social context. Such research would help to advance our understanding about basic need satisfaction in Turkey.